Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 45, Nisan 2020, s. 92-108

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.42908>

Yrd. Doç. Dr. Adnan ÇALIŞKAN

Bandırma On yedi Eylül Üniversitesi Bandırma Meslek Yüksekokulu,
acaliskan@bandirma.edu.tr

TÜRKİYE’NİN ENFLASYON YAPISI VE ENFLASYONLA MÜCADELEDE UYGULANAN POLİTİKALAR

Özet

Enflasyon, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin en temel makro ekonomik sorunlarından biridir. Enflasyonu kalıcı olarak ortadan kaldırmak amacıyla uygulanacak doğru politikaların seçimi, enflasyonun nereden kaynaklandığının bilinmesine bağlıdır. 1990’lı yıllar Türkiye’de enflasyonun yüksek seyrettiği yıllar olmuş, 2001 krizi dönemine kadar enflasyon üç haneli rakamlara yaklaşmıştır. Türkiye, 2001 sonrası güçlü ekonomiye geçiş programı ve 2002 yılından itibaren enflasyon hedeflemesi rejimine yönelik politika uygulamıştır. Özellikle bu dönemde enflasyon ile mücadelede büyük başarı elde edilmiştir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de 1996-2015 dönemi enflasyonla mücadelede uygulanan politikaların sonuçlarını karşılaştırmalı analiz yöntemiyle ortaya koymaktır. Çalışmada yer alan enflasyona ait veriler, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veri tabanından alınmıştır. Türkiye’de son yıllarda enflasyon ile mücadelede büyük mesafeler kat edilmesine rağmen gelişmiş ülkelerde olduğu gibi enflasyonun tek haneli hale getirilmesi ve orada tutunması sağlanamamıştır. Türkiye ekonomisinde enflasyonu kalıcı olarak ortadan kaldırmak için üretimi artırmaya yönelik yapısal politikalar üzerinde durulmalıdır.

Anahtar kelimeler: Enflasyon, Fiyat İstikrarı, Enflasyon Hedeflemesi

THE INFLATION STRUCTURE OF TURKEY AND THE APPLIED POLICIES IN FIGHTING INFLATION

Abstract

Inflation is one of the main macro-economic problems of underdeveloped and developing countries. The choice of the proper policies to get rid of inflation permanently depends on knowing where inflation originates. The 1990s were the years of inflation remained high in Turkey, and inflation was close to the three-digit number, towards the 2001 crisis period. Turkey has implemented a strong economy transition program after 2001 and with this since 2002 there has been a stable inflation targeting regime. Especially in this period, great success has been achieved in fighting inflation. The purpose of this study is to reveal the results of the policies implemented in the 1996-2015 period, the inflation rate in Turkey by means of comparative analysis. The data on inflation in this study have been taken from the database of the Central Bank of the Republic of Turkey and Turkey Statistical Institute (TSI). In Turkey, despite the vast improvement in recent years as the fight against inflation it has not been achieved like in developed countries to reach a single-digit inflation and to hold it there. In order to eliminate inflation permanently in Turkey's economy, it should be focused on structural policies to increase production.

Keywords: Inflation, price stability, Inflation targeting

1. GİRİŞ

Günümüzde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çözmek zorunda olduğu temel makro ekonomik sorunları arasında işsizlik, enflasyon, dış ödemeler bilançosu açıkları, ekonomik büyüme ve kalkınma sorunu yer alır.

Enflasyon, ekonomik ve sosyal hayatı olumsuz yönde etkileyen ve toplumda huzursuzlukların artmasına neden olan bir istikrarsızlık durumudur. Her ülke bu istikrarsızlık durumu ile mücadele etmektedir. Enflasyonist açığı gidermek için iki yol vardır. Birincisi, toplam talebi toplam arz seviyesine düşürmek; ikincisi ise toplam arzı toplam talep seviyesine çıkarmaktır. Kısa dönemde yapılması gereken toplam talebi kısımdır. Bunun için devlet, harcamaları kısma yönelik bir politika izlemelidir. Uzun dönemde ise, toplam arzı, toplam talep seviyesine çıkarmak gerekmektedir.

Günümüzde bütün ekonomilerin temel ekonomik hedeflerinden biri olan fiyat istikrarı, fiyatlar genel seviyesindeki değişikliğin kabul edilebilir bir oranda bulunmasıdır. Para ve maliye politikaları bu istikrarı sağlamada kullanılan iki temel araçtır. Literatürde, bu politika araçlarının etkin olmasına yönelik farklı görüşler ve bir kısım tartışmalar yer almaktadır. Parasalcı görüş fiyat istikrarını sağlamada en önemli unsurun bağımsız bir merkez bankasının varlığından hareketle, para arzında meydana gelen bir artışın fiyatlar genel düzeyini doğrudan etkilediğini, maliyeci görüş ise fiyatlar genel düzeyi üzerinde en önemli etkiyi maliye politikalarının gerçekleştirdiğine vurgu yapmıştır. Maliyeci görüşe göre fiyat düzeyini belirleyen temel faktörün para miktarı değil, kamu borç stoku ve bütçe dengesini ilişkilendiren bütçe kısıtının olduğu söylenmektedir (Oktayer 2010: 445).

Bir ülkede fiyat istikrarının sağlanması temel makro ekonomik amaçlardan biridir.

Fiyat istikrarı, bir ülkede yaşayan kişilerin tüketim, tasarruf ve yatırım kararlarında dikkate almayacakları düşük bir enflasyon oranıdır. Gelişmiş ülkeler açısından bu oran, %1 ile %3 aralığında bulunmaktadır. Sosyal ve ekonomik istikrarın sağlanmasında mutlak bir gereklilik olan fiyat istikrarı, yalnızca %1 ile %3 aralığındaki düşük enflasyona sahip olmayı değil; bu durumun devamlı olmasını da ifade etmektedir (TCMB 2013: 8). Fiyat istikrarının sağlanmasıyla enflasyon ve deflasyon baskısının olmadığı bir ekonomiye kavuşulmuş olur.

Fiyat istikrarsızlığı enflasyon ve deflasyon şeklinde ortaya çıksa da, fiyatların düşmesi çok görülen bir durum olmadığı için, fiyat istikrarsızlığı denildiğinde enflasyon anlaşılmaktadır. Fiyat istikrarı kendiliğinden gerçekleşmez. Bunu gerçekleştirmek için politik baskılardan uzak, uzun vadeli iktisat politikalarına ihtiyaç vardır. Bundan dolayıdır ki ekonomi alanında yapılan çalışmalar, merkez bankasının fiyat istikrarını sağlamak için bağımsız olması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu bağımsızlık, hedefleri belirlerken serbest hareket etmesini ifade eden amaç bağımsızlığı ile uygulamada ki etkinliğini ifade eden araç bağımsızlığını ifade etmektedir (Takım 2011: 17).

Bu çalışmada ilk olarak literatür taraması yapılarak, Türkiye’de enflasyonun kaynağına yönelik yapılan çalışmalar ile enflasyonu önlemek için uygulanan politikalara yer verilmiştir. Sonrasında enflasyon tanımı, çeşitleri ve etkilerine yönelik teorik çerçeve çizilmiştir. 1996-2015 döneminde Türkiye’nin enflasyon yapısı ve enflasyonu önlemek için uygulanan para ve maliye politikalarına değinilmiş, son bölümde ise sonuç ve öneriler üzerinde durulmuştur.

2. İLGİLİ LİTERATÜR

Literatürde Türkiye’de enflasyonun kaynağına ve enflasyonla mücadelede uygulanan politikalara ilişkin birçok çalışma mevcuttur. Bu kısımda önce enflasyonun kaynağına yönelik yapılan çalışmalara, sonrasında ise enflasyonla mücadelede uygulanan politikalara ilişkin yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Kargı (2007) yaptığı çalışmada, Türkiye'deki fiyat artışlarının kaynağını, 1980–2005 dönemi için sayısal büyüklüklerle, fiyat artışları arasındaki ilişkiyi regresyon analizi yaparak araştırmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, Türkiye’deki fiyat artışlarına neden olan etkenler, sırasıyla para arzında ki artışlar, dış kaynaklı gelişmeler ve ekonominin yapısal özellikleri olarak belirtilmiştir.

Bayraktutan ve Arslan (2009), 1990–2008 dönemi Türkiye’de enflasyon ile dış borç stoku, faiz oranı, ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi regresyon analizi yöntemiyle incelemiştir. Çalışma sonucunda enflasyonun ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmada ayrıca, dış borç stoku ve mevduat faiz oranı ile ekonomik büyüme arasında doğru yönlü ilişki bulunmuştur.

Oktayer (2010), Türkiye’de 1987-2009 dönemi için bütçe açıkları, para arzı artışı ve enflasyon arasındaki ilişkiyi, eş bütünleşme analizi yaparak incelemiştir. Yapılan analiz sonucunda, bütçe açıklarının uzun dönemde enflasyon üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Oktar ve Dalyancı (2011), Türkiye’de 2003-2011 dönemi enflasyon ile Merkez Bankası para politikası faiz oranı arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik analizi ile incelemiştir. Yapılan analiz sonucunda Merkez Bankası politika faiz oranının kısa dönemde enflasyonu etkilemediği, buna karşılık enflasyonun Merkez Bankası politika faizini etkilediğine ulaşılmıştır.

Özmen ve Koçak (2012), Türkiye’de 1994-2011 döneminde para arzı, bütçe açığı ve enflasyon arasındaki ilişkiyi ARDL yaklaşımı ile incelemiştir. Yapılan analiz sonucu enflasyon ile para arzı arasında anlamlı ilişki bulunmuş, bütçe açığı ile anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Selim ve Ayvaz Güven (2014) yaptıkları çalışmada, Türkiye’de 1990-2012 dönemi yıllık veriler kullanılarak, enflasyon, döviz kuru ve işsizlik arasındaki ilişkiyi VAR ve Granger Nedensellik analizi ile incelemiştir. Analizde Reel efektif döviz kuru, TÜFE ve işsizliğe ait yıllık veriler kullanılmış; reel efektif döviz kurunun TÜFE’yi etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Taban ve Şengür (2016) yaptıkları çalışmada, Türkiye’de 2003-2014 dönemi için enflasyonun kaynağı belirlemeye çalışmışlardır. Çalışmada, TÜFE ve ÜFE enflasyon oranları ve aylık nominal faiz oranı değişkenleri arasındaki ilişki VAR, Granger nedensellik ve varyans ayrıştırması yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, faiz oranından TÜFE enflasyon oranına doğru bir ilişki bulunmaması, incelenen dönemde Türkiye’de enflasyonun kaynağının talep olmayıp maliyet ağırlıklı olduğu sonucuna varılmıştır. Buradan hareketle Türkiye’de enflasyonu vergiler, girdi fiyatları ve döviz kurları gibi faktörlerin daha güçlü olarak etkilediğine vurgu yapılmıştır.

Korkmaz (2017) Türkiye üzerine yaptığı çalışmada, 1998-2015 yılları için enflasyonu etkileyen faktörleri regresyon analizi yöntemiyle incelemiştir. Çalışmada üretici ve tüketici fiyat endeksine ait enflasyon oranı kullanılmış ve GSYİH artış oranı, nominal ücretler, vadeli mevduat faiz oranı, para arzı, yurtiçi reel kredi hacmi ile ABD doları cinsinden reel döviz kuru değişkenlerinin enflasyon oranı üzerinde ne tür etkiler meydana getirdiğini araştırmış; vadeli mevduat faiz oranının kısa ve uzun dönemde enflasyon oranlarını etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada ayrıca enflasyon oranını kısa dönemde reel döviz kuru, uzun dönemde ise GSYİH artış oranının etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Demirgil (2019), Türkiye’de enflasyonun belirleyicileri üzerine yaptığı çalışmada, enflasyonu etkileyen faktörler ile enflasyon arasındaki uzun dönemde ilişkinin varlığını incelemiştir. 2009-2018 dönemi aylık veriler kullanılarak Johansen eşbütünleşme analizi yapılmıştır. Çalışmada, para arzı, petrol fiyatları ve döviz kurlarında meydana gelen artışların enflasyon üzerine etkileri incelenmiş ve Türkiye’de enflasyonu etkileyen en önemli faktörün döviz kuru olduğu sonucuna varılmıştır.

Akyazı ve Ekinci (2009) yaptıkları çalışmada, 2000 yılından sonra Türkiye ekonomisinde para politikası uygulamalarının başarısı değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda Türkiye’de 2004 yılı, enflasyon ataleti, ve kredibilite anlamında önemli bir kırılma yılı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Yine çalışmada, üretim değişkenliği ve enflasyonun en az olduğu dönem olarak 2004 sonrası dönem bulunmuştur. Türkiye’de enflasyonda yüzde 65’lik bir azalma ve reel GSMH’da kümülatif yüzde 43’lük artışın sağlandığı “örtük enflasyon hedeflemesi” döneminin başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karabıyık ve Uçar (2010), yaptıkları çalışmada, Türkiye’de 1980 sonrası uygulanan IMF destekli istikrar programlarının makro ekonomik değişkenler üzerinde meydana getirdiği etkileri 1980–2010 dönemi için araştırmışlardır. 1980 sonrası istatistikî veriler kullanılarak Türkiye ekonomisine yönelik durum tespiti yapmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, fiyat istikrarı sorununun 2002’den önce çözülmediği, 2002 yılından sonra ise Güçlü Ekonomiye Geçiş Programıyla çözülerek enflasyonun tek haneli rakamlara ulaştığı vurgusu yapılmıştır.

Takım (2011), yaptığı çalışmada Türkiye’de enflasyonu önlemek için uygulanan para politikası stratejileri üzerinde durmuştur. Merkez Bankası’nın fiyat istikrarını sağlamak amacıyla farklı dönemlerde farklı yöntemler ve araçlar kullandığına vurgu yapmıştır. Çalışmada Türkiye’nin 2000 öncesi dönemde uygulanan parasal ve döviz kuru hedeflemesinde başarılı olamadığı; 2002 yılından sonra örtük enflasyon hedeflemesine ve 2006 yılından sonra ise açık enflasyon hedeflemesine geçildiğine vurgu yapılmıştır. Sonuç olarak Enflasyon hedeflemesinin, diğer stratejilere göre daha avantajlı olduğu değerlendirilmiştir.

Yılmaz ve Arı (2013), Türkiye’de 2001-2011 döneminde enflasyonla mücadelede uygulanan politikalar sonucu elde edilen başarının nedenlerini tespit etmeyi hedeflemiştir. Bu dönemde enflasyondaki düşüşle ilgili hakim görüş, Merkez Bankasının uyguladığı enflasyon hedeflemesi rejimi olmasına karşılık, çalışma sonucunda elde edilen bulgular, enflasyonla mücadelede uygulanan para politikası stratejisiyle birlikte sıkı maliye politikasının da önemli olduğu ortaya konulmuştur. Enflasyondaki düşüşün devamlılığı, sıkı maliye ve döviz kuru politikasının sürdürülmesine bağlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Cinel (2018) çalışmasında, Türkiye’de 2002-2017 döneminde enflasyonla mücadelede, enflasyon hedeflemesi rejiminin başarısını araştırmış, hedeflenen enflasyonun yakalandığı 2002-2005 döneminde başarılı olduğu, sonraki dönemde iki yıl hariç hedeflerin gerçekleşmemesinden hareketle genel olarak başarılı olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

3. TEORİK ÇERÇEVE

Genel olarak enflasyon, fiyatlar genel seviyesinde ortaya çıkan sürekli artışlar şeklinde tanımlanır.

Enflasyon kavramı ile sadece bir malın fiyatındaki artış değil, piyasadaki bütün malların fiyatlarında artış ifade edilmektedir. Dolayısıyla fiyatlar genel seviyesinde artış denildiğinde, piyasadaki bütün malların fiyatlarının artması anlamına gelmektedir (Çelik 2015: 119). Ayrıca fiyat artışları belirli bir andaki artışları değil, sürekli artışları ifade etmektedir.

Enflasyonun ortaya çıkışı ülke ekonomisinin imkânları ile ilişkilidir. Piyasadaki mal ve hizmetlere karşı toplam talep toplam arzı aşmış ise piyasa dengesi bozulmuş demektir. Bu durumda, toplam talep ile toplam arz daha yüksek bir fiyat seviyesinde dengeye gelir. Bir ekonomide toplam talep ile toplam arz arasındaki dengesizlikler fiyat yükselmesi sonucunu doğurur. Bu yüzden ülkelerin merkez bankaları fiyat istikrarını sağlamaya çalışmaktadır. Böylelikle enflasyonda istikrar sağlanmış ve kontrol altında alınmış olur (TCMB 2013: 1).

Klasiklere göre enflasyon, ekonomi tam istihdam seviyesinde reel ve nakdi akımlar dengesinin nakdi akımlar lehine bozulmasını ifade etmektedir. Ekonominin tam istihdam seviyesindeki mal ve hizmet arzı, toplam para arzından daha düşük olmasıdır. Dolayısıyla klasikler, fiyatlar genel seviyesinde meydana gelen artışların nedeni olarak para arzındaki artışları kabul etmişlerdir (Kargı 2007: 61).

3.1. ENFLASYON ÇEŞİTLERİ

Bu kısımda enflasyon çeşitleri, enflasyonun nereden kaynaklandığına ve enflasyonun hızlarına göre olmak üzere iki şekilde incelenmiştir.

Literatürde enflasyon, nereden kaynağından hareketle talep ve maliyet enflasyonu olmak üzere iki şekilde tanımlanır. Toplam talebin toplam arzı aşması sonucu fiyatlar genel düzeyindeki artışlara talep enflasyonu adı verilir. Maliyet enflasyonu ise, üretim faktörleri fiyatlarında

meydana gelen artışların, ürün maliyetlerine ve fiyatlarına yansımaları sonucu fiyatlar genel düzeyindeki artışlardır (Demirgil 2019: 14). Bir ekonomide ücret artışları, döviz kurlarında yükselme, petrol fiyatları ve diğer girdilerin fiyatlarında meydana gelen artışlar maliyet enflasyonunun en önemli kaynaklarıdır.

Enflasyonun kaynağına ilişkin olarak Klasik ve Neoklasikler, Fisher'in miktar kuramına dayandırmaktadır. Bu yaklaşıma göre, para arzındaki artışın fiyatlar genel düzeyini artırdığını savunarak, ekonomide enflasyonun ortaya çıkacağını belirtmişlerdir. Buradan hareketle Klasik ve Neoklasik iktisatçılar enflasyonu parasal bir olgu olarak değerlendirmektedirler. Ayrıca bu kurama göre, harcamalar ve faiz oranları, para arzında değişmelere neden olmaktadır. Burada para arzı, piyasadaki kağıt ve madeni paralar ile bankalardaki vadeli mevduatlardan oluşmaktadır. Bu açıdan enflasyon, para arzında meydana gelen bir artışın faiz oranlarını düşürmesiyle, bankalardaki vadeli mevduatların çekilerek harcanması sonucu ortaya çıkmaktadır (Korkmaz, 2017: 117).

Enflasyon dönemlerinde fiyatlar genel düzeyindeki artışlar farklı olabilmektedir. Bu açıdan, enflasyon hızlarına göre değerlendirildiğinde, ılımlı, yüksek ve hiper enflasyon olarak üç şekilde tanımlanır.

İlmlı Enflasyon: Fiyatlar genel düzeyinde meydana gelen artışın çok düşük oranda gerçekleştiği bir durumdur. Bu enflasyon ortamında milli para bütün işlevlerini yerine getirmektedir. İlmlı enflasyonun olduğu ekonomide enflasyon oranı tek hanelidir.

Yüksek Enflasyon: Enflasyon oranının iki veya üç haneli olduğu bir enflasyon çeşididir. Yüksek enflasyonun olduğu ekonomilerde milli para kendisinden beklenen işlevlerin büyük bir bölümünü kaybeder.

Hiper Enflasyon: Bu enflasyon çeşidinde fiyatlar genel düzeyindeki artışlar, aylık, haftalık değil günlük olarak gerçekleşmektedir. Kişiler satın aldıkları mal ve hizmetleri gün içerisinde tekrardan aynı fiyata satın alamazlar. Hiper enflasyon ortamında milli para kendisinden beklenen bütün işlevlerini kaybetmiş olur (Ergun 2013: 183). Hiper enflasyon durumunda fiyat artışları %1000'leri aşmaktadır.

3.2. ENFLASYONUN ETKİLERİ

Birçok ülkenin ekonomi yönetimi, enflasyonu ekonomi üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerinden dolayı en önemli halk düşmanı olarak görmüştür. Ekonominin ve toplumun tamamını etkileyen enflasyonu düşürmek ülkelerin öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır. Yüksek enflasyon, ekonomide belirsizlik oluşturur ve bireyleri tüketim ve yatırım kararlarında kararsızlığa iter. Dolayısıyla enflasyonun en önemli etkisi, tüketiciler ve yatırımcıların karar alma süreçlerini etkilemesidir. (TCMB 2013: 6).

Ekonomik hayatta fiyat artışları yanında, çalışanların ücretlerinde de zamanla artış yaşanır. Eğer mal ve hizmet fiyatlarındaki artış, ücret artışlarından yüksek olursa, kişiler elde etmiş oldukları gelirleriyle eskiye nazaran daha az miktarda tüketim yapmak zorunda kalırlar (TCMB 2013: 2). Enflasyon dönemlerinde ücretli ve maaşlı kesim gelirlerini enflasyona göre ayarlayamadığından gelirlerinin satın alma gücü düşmüş olur. Kâr geliri elde edenler ise enflasyona göre gelirlerini ayarlayabilmektedirler (Ergun 2013: 189). Dolayısıyla enflasyon, ücretli ve maaşlı kişileri olumsuz yönde etkileyen ve gelir dağılımında bozulmaya sebep olan bir istikrarsızlık durumudur (Altay ve Kurtaslan 2011: 202)

Enflasyonun ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinden biri de dış ticaret dengesi üzerine etkisidir.

Dış ticaret yapılan yabancı ülke enflasyon oranı, yurtiçi enflasyon oranından düşük olduğunda sabit kur rejimi uygulayan ülkelerde ithalatın artmasına ve ihracatın azalmasına neden olur ve dış ticaret dengesi üzerinde olumsuz etki oluşturur. Esnek kur rejiminde ise yurt içerisindeki döviz kurlarının yükselmesine neden olur. Bu durum zorunlu olarak ithal edilen mallarının fiyatlarını artırmak suretiyle enflasyonu körükleyici bir etki yapar (Yamak ve diğerleri 2017: 248). Enflasyon, bir ülkede vergi gelirleri, tasarruflar ve yatırımlar üzerinde de olumsuz etkilere sahiptir.

Enflasyon döneminde taksit olarak ve dönem sonunda alınan vergilerin reel değerinde düşme meydana gelir. Bu durumda devlet bütçesi açık verebilir. Ayrıca enflasyon döneminde parasal tasarruflarda azalma oluşur (Çelik 2015: 128). Tasarrufların azalması yatırımları olumsuz etkilediğinden uzun dönemde üretim hacminde azalma meydana gelir. Bu durum işsizliğin artmasına neden olur.

Bir ülkede yüksek oranlı enflasyonun kronik hale gelmesi, ülkenin ekonomik ve sosyal yapısını bozar. Dolayısıyla, enflasyonun nereden kaynaklandığının tespit edilerek kontrol altına alınması toplumsal refah açısından önemlidir (Oktar ve Dalyancı 2011: 2).

4. TÜRKİYE'NİN 1996-2015 DÖNEMİ ENFLASYON YAPISI

Türkiye'nin de dahil olduğu gelişmekte olan ülkelerde, üretimin ithalata bağımlı olması dolayısıyla döviz kurlarındaki değişimler fiyatlar genel düzeyinde büyük etki yapmaktadır. Döviz kurunda meydana gelen artışlar üretimde maliyetleri artırdığından maliyet enflasyonuna neden olduğu söylenebilir. Aynı şekilde petrol fiyatlarındaki artış üretim maliyetlerini artırdığından, ithal edilen petrol dolayısıyla Türkiye'de fiyatlar genel düzeyini artırmış olur (Demirgil, 2019: 19).

Son yıllarda Türkiye'deki fiyat artışlarının nedenleri üzerine birçok spekülasyon yapılmaktadır. Bu spekülasyonların nedeni gelişmiş kapitalist ülkelerdeki enflasyonu açıklamaya yönelik geliştirilmiş modellerin Türkiye için kullanılmasıdır. Türkiye'de fiyat artışlarının kaynakları arasında toplam talep artışına neden olan gelişmeler yer almaktadır. Günümüzde hızlı şehirleşmeye ve endüstrileşmeye bağlı olarak, ücretli grubun artması ve tüketim alışkanlığındaki değişimler, fiyat artışını etkileyen faktörler arasında yer alır. Kur ayarlamaları ve devalüasyonlar ile birlikte üretim faktörleri fiyatlarında meydana gelen artışlar üretim maliyetlerini ve dolayısıyla fiyatları artırmıştır. Ayrıca ithalat yaptığımız ülkelerdeki enflasyonist gelişmeler, iç fiyatları artıran bir başka etkidir (Kargı 2007: 67). Türkiye ekonomisi 1975-2002 döneminde dörtüncü enflasyon ile karşı karşıya kalmıştır.

Türkiye 2000 yılından sonra bir kısım ekonomik sıkıntılar yaşamıştır. Bu dönemde likidite sıkıntısı yaşanmış, spekülatif hareketler artmış, yapısal sorunlar kendisini hissettirmeye başlamış ve sonuçta ülkede siyasi istikrarsızlık yaşanmaya başlamıştır. Tüm bu olumsuzluklar dolayısıyla Türkiye ekonomisi tarihinin en büyük krizlerinden biri olan 2001 kriziyle karşı karşıya kalmıştır (Yazıcıoğlu 2014: 265). 2001 krizi sonrasında uygulanan “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” ve sonrasında uygulanan politikalar ile Türkiye'de enflasyonla mücadelede büyük başarı sağlanmıştır (Yılmaz ve Arı 2013: 12).

Tablo 1: 1996-2015 Dönemi Yıllık Enflasyon Oranları

Yıl	Ülke	Tüketici Fiyatları Endeksi Değişimi (Yıllık , %)
1996	Türkiye	79,8
1997	Türkiye	99,1
1998	Türkiye	69,7
1999	Türkiye	68,8
2000	Türkiye	39
2001	Türkiye	68,5
2002	Türkiye	29,7
2003	Türkiye	18,4
2004	Türkiye	9,4
2005	Türkiye	7,7
2006	Türkiye	9,7
2007	Türkiye	8,4
2008	Türkiye	10,1
2009	Türkiye	6,5
2010	Türkiye	6,4
2011	Türkiye	10,5
2012	Türkiye	6,2
2013	Türkiye	7,4
2014	Türkiye	8,2
2015	Türkiye	8,8

Kaynak: <https://biruni.tuik.gov.tr/secilmisgostergeler> (5.1.2020)

Tablo 1’de 1996-2015 Dönemi Yıllık Enflasyon Oranları verilmiştir. 1996 yılında %79,8 olan enflasyon oranı 1997 yılında %100 seviyesine yaklaşmıştır. 2000 yılında %39 seviyelerine düşen enflasyon 2001 krizi nedeniyle tekrardan yükselerek %68,5 oranında gerçekleşmiştir.

Ekonomik krizin yaşandığı 2001 yılında %68,5 olan enflasyon oranı, 2002-2015 döneminde hissedilir şekilde aşağı doğru seyretmiştir. 2004’de %9,4’e, 2010’da ise %6,4’e kadar gerilemiştir. Bu dönemde en düşük oran %6,2 ile 2012 yılında yaşanmış olup, 2015’de yıllık enflasyon oranı %8,8 olarak gerçekleşmiştir.

1996- 2015 dönemi Türkiye’nin enflasyon oranlarına bakıldığında, 2001 öncesi dönemde yüksek oranlı seyreden enflasyon, 2001 krizi sonrası dönemde düşük oranda seyretmiştir.

5. TÜRKİYE'DE 1996-2015 DÖNEMİ ENFLASYON İLE MÜCADELEDE UYGULANAN POLİTİKALAR

Enflasyon ile mücadelede başarılı olmak için yapılması gereken, enflasyonun kaynağını tespit etmek ve buna uygun politikalar uygulamaktır. Enflasyonla mücadelede genel olarak para ve maliye politikası uygulanmaktadır. Bir ekonomide enflasyon talepten kaynaklanıyor ise uygulanan politika ağırlıkta para politikasıdır. Enflasyon maliyet artışlarından kaynaklanıyor ise bu durumda ağırlıklı olarak arz yanlı iktisat politikaları uygulanmaktadır (Taban ve Şengür: 48).

Toplam talebi kırmak suretiyle enflasyonla mücadele etmek için kısa vadede daraltıcı para ve maliye politikası uygulanmaktadır.

Daraltıcı para politikası uygulamasında, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası para politikası araçlarından reeskont oranlarını ve zorunlu karşılık oranlarını yükseltir, açık piyasa işlemleri ile de piyasaya tahvil satışı gerçekleştirir. Bunun sonucunda kişilerin harcanabilir gelirinde azalma oluşacağından tüketim harcamaları ve talep düşer. Toplam talebin toplam arz seviyesine düşmesiyle toplam talep ve toplam arz dengesi sağlanmış olur. Sonuç olarak talep enflasyonu azalır (Çelik 2015: 134). Enflasyonu önlemek için daraltıcı maliye politikası ise gelir vergisini artırmaya ve kamu harcamalarını azaltmaya yönelik olarak uygulanır. Böylece toplam talep kısa sürede ve etkili olarak kısıllacaktır.

Geleneksel makro ekonomi teorilerinde, fiyatlar genel düzeyinin belirlenmesinde para politikalarının maliye politikalarından daha fazla öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Nedeni olarak da, miktar teorisini esas alan bu modelin, enflasyonu parasal bir durum olarak görmeleridir (Oktayer 2010: 431). Yüksek enflasyon veya kronik enflasyon dönemlerinde zaman zaman heteredoks politikalar uygulanmaktadır. Heteredoks politikalar, fiyat ve ücret kontrolleriyle beraber sıkı para ve maliye politikalarını kapsamaktadır (Parasız 2006: 234).

Dünyada kamu açıkları ve borçlanmaya ilişkin sınırlandırmaların getirildiği 1990'lı yıllar, Türkiye'de kamu açıkları ve borçlanmanın arttığı yıllardır. Kamu açıklarının finansmanında iç ve dış borçlanmanın aşırı yükselmesi sonucunda 1994 krizi ortaya çıkmıştır. 1994 yılından sonra hazinenin Merkez Bankası kaynaklarına başvurması sınırlandırılmış, böylelikle Merkez Bankasının bağımsızlığı vurgulanmıştır. Hazinenin Merkez Bankasından borçlanmasının sınırlandırması iç borçlanmayı artırıcı bir etki yapmıştır. Ekonomik istikrarsızlık durumuyla mücadelede, para ve maliye politikaları uygulamaları bakımından 2001 yılı bir dönüm noktası olmuştur ((Oktayer 2010: 438).

1996-2001 dönemi, Türkiye ekonomisinde enflasyon oranlarının çift haneli olarak yüksek seyrettiği dönemdir. Bu dönemde ağırlıklı olarak para politikası uygulanmıştır. Bu dönemde Türkiye'de yüksek seyreden enflasyon, 1996 yılında %79,8 ve 1997'de %99,1 seviyelerine ulaşmıştır.

Merkez Bankası 1998 yılı itibarıyla para politikası uygulamasını yüksek enflasyon sorununu çözmek amacıyla kullanmış ve uygulama sonucunda 1997'de %99,1 olan enflasyon oranı 1998'de %69,7'ye düşmüştür. Türkiye ekonomisine dıştan gelen olumsuzluklar nedeniyle enflasyon 1999'da %68,8 olarak gerçekleşmiştir. Ekonomide bir daralma meydana gelmiş ve IMF ile anlaşma yapılarak kur çapasının uygulandığı bir politika güdülmüştür. Bu dönemde ekonomik programın hedeflediği yapısal değişim gerçekleştirilememiş ve ekonomi güven kaybı

yaşamıştır. Türkiye ekonomisi yaşanan güven kaybı sonucu 2001 krizini yaşamıştır. Kriz nedeniyle hükümet ve Merkez Bankası ortak karar alarak kurları dalgalanmaya bırakmıştır (TCMB 2013: 16).

Türkiye ekonomisi 2001 yılına kadar yüksek enflasyonla yaşamıştır. 2001 yılında yaşanan finansal ekonomik krizden sonra uygulamaya başlanan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programının temel hedefi enflasyonla mücadele etmek olmuştur (Çelik 2018: 134). 2001 yılında uygulamaya başlanan IMF destekli “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” ile bu programın devamında 2002 yılında uygulamaya geçilen enflasyon hedeflemesi rejimi, yüksek enflasyon ile mücadelede büyük başarı sağlamıştır. TCMB’nın bağımsız olarak bütünüyle fiyat istikrarına yönelmesi sonucu enflasyona ait beklentilerin yönetiminde çok büyük görev üstlendiği söylenebilir (Yılmaz ve Arı 2013: 20).

Enflasyonla mücadele etmek için geleneksel strateji olan parasal hedefleme stratejisinden 2000 yılında vazgeçilmiş ve döviz kuru hedeflemesi stratejisine geçilmiştir. Fakat 2001 yılında yaşanan finansal kriz nedeniyle bu istikrar programı kısa sürmüştür. Kriz nedeniyle enflasyon oranı % 35’den % 70’lere yükselmiş ve reel GSMH % 9.5 küçülmüştür. Diğer stratejileri geçmişte tüketen Türkiye, bazı ülkelerde uygulama başarısı bulan enflasyon hedeflemesine geçmiştir (Akyazı ve Ekinci 2009: 346).

Enflasyon hedeflemesi, fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmek amacıyla para politikasının kurumsallaştığı modern bir stratejidir. Merkez bankası enflasyon hedeflemesi rejiminde öncelikle bir enflasyon hedefi belirler ve bu hedefi kamuoyuna duyurur. İlgili dönemde bu hedefe ulaşacağını taahhüt eder. Banka enflasyon hedefine ulaşmak için para politikası araçlarının tamamını kullanır. Bu hedefe ulaşmada bankanın en temel aracı kısa vadeli faiz oranlarıdır (TCMB 2006: 3).

1990’dan sonra dünyadaki birçok ülkede uygulanan enflasyon hedeflemesinin basit bir mantığı vardır. Enflasyon hedeflenen oranın üzerinde merkez bankası reel faiz oranını yükseltir. Bunun amacı toplam harcamaları kırmaktır. Tersine enflasyon belirlenen hedefin altında kalırsa merkez bankası bu seferde reel faiz oranını düşürür. Böylece toplam harcamalar artmış olur. Talep artışı firmaların üretimlerini artırıcı bir etki yapar (Parasız 2006: 236).

Türkiye’de yüksek enflasyonla mücadele etmek amacıyla 2002 yılından itibaren Merkez Bankası tarafından uygulanan enflasyon hedeflemesi rejimi, ilk olarak 2002-2005 yılları arasında “örtük enflasyon hedeflemesi” şeklinde uygulamıştır. Tablo 2’de 2002-2005 döneminde hedeflenen ve gerçekleşen enflasyon oranları verilmiştir.

Tablo 2: 2002-2005 Dönemi Hedeflenen ve Gerçekleşen Enflasyon Oranları (TÜFE)

Yıllar	Enflasyon Hedeflemesi Türü	Hedeflenen Enflasyon (%)	Gerçekleşen Enflasyon (%)	Sapma
2002	Örtük Enflasyon Hedeflemesi	35	29,7	5,3
2003	Örtük Enflasyon Hedeflemesi	20	18,4	1,6
2004	Örtük Enflasyon Hedeflemesi	12	9,3	2,7
2005	Örtük Enflasyon Hedeflemesi	8	7,7	0,3

Kaynak: TÜİK, TCMB

Tabloda görüldüğü gibi 2002 yılı enflasyon hedefi %35 iken gerçekleşen enflasyon %29,7 olarak gerçekleşmiştir. 2003 yılında ise hedeflenen enflasyon %20 gerçekleşen enflasyon ise %18,4 olmuştur. 2004 yılında hedeflenen enflasyon %12 gerçekleşen enflasyon % 9,3 ve 2005 yılında hedeflenen enflasyon %8, gerçekleşen enflasyon %7,7 olarak gerçekleşmiştir.

Merkez Bankası uyguladığı “örtük enflasyon hedeflemesi rejimi” ile 2002-2005 döneminde hedeflediği enflasyon oranlarını tutturmuştur. Enflasyon 2004’de 30 yıl sonra ilk defa tek haneli rakamlara düşmüştür. Enflasyonun 2005’de 7,7 seviyesine düşmesi ve bunun sürekli olacağına ilişkin güvenin oluşması sonucu, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en önemli ekonomik kararlarından biri olarak Türk lirasından altı sıfır atılmıştır. (TCMB 2013: 17). Buradan hareketle 2002-2005 dönemi enflasyon hedeflemesi rejimi başarılı olduğu söylenebilir.

Merkez Bankası ve hükümet, fiyat istikrarını sağlamak amacıyla 2002’den sonra tüm araçları TÜFE enflasyon hedefine ulaşmak için kullanmıştır. Enflasyon hedeflemesi rejimi uygulaması Türkiye ekonomisinde başarı sağlamış ve 2002’de %29,7 olan enflasyon, 2004’de %9,3 ile birlikte tek haneli rakamları görmüştür. (Taban ve Şengür: 48).

Türkiye’de enflasyon rakamları 2005 yılında düşüşe geçmiş, 2006’da ise “açık enflasyon hedeflemesi rejimine” geçilmiştir. Tablo 3’de Türkiye’de 2006-2010 dönemi hedeflenen ve gerçekleşen enflasyon oranları verilmiştir.

Tablo 3: 2006-2010 Dönemi Hedeflenen ve Gerçekleşen Enflasyon Oranları (TÜFE)

Yıl	Enflasyon Hedeflemesi Türü	Hedeflenen Enflasyon (%)	Gerçekleşen Enflasyon (%)	Sapma
2006	Açık Enflasyon Hedeflemesi	5	9,7	-4,7
2007	Açık Enflasyon Hedeflemesi	4	8,4	-4,4
2008	Açık Enflasyon Hedeflemesi	4	10,1	-6,1
2009	Açık Enflasyon Hedeflemesi	7,5	6,5	1
2010	Açık Enflasyon Hedeflemesi	6,5	6,4	0,1

Kaynak: TÜİK, TCMB

Tablo 3’de görüldüğü gibi açık enflasyon hedeflemesinde, 2006 yılında hedeflenen enflasyon %5 olmasına karşılık enflasyon %9,7 olarak gerçekleşmiştir. 2007’de hedeflenen enflasyon %4 gerçekleşen enflasyon %8,4’tür. 2008’de ise hedef %4 olmasına rağmen küresel kriz nedeniyle %10,1 oranında yüksek seyretmiştir. Enflasyon, 2009 yılında %7,5 olan hedefin altında, %6,5 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Bu dönemde Türkiye ile birlikte diğer gelişmekte olan ülkelerde dünya konjonktüründe meydana gelen değişme sonucunda sermaye çıkışı oluşmuş, enflasyon oranları yükselmiş ve milli parada değer kayıpları görülmüştür. Merkez Bankası, enflasyon hedeflemesine yönelik şartların gerçekleşmesi nedeniyle 2006’da açık enflasyon hedeflemesine geçmiştir. Bu uygulamaya geçilmesiyle enflasyon hedefi için TÜFE’ye ait yıllık yüzde değişimi ile hesaplanan yılsonu enflasyon oranı kullanılmıştır. Enflasyon hedefleri, hükümetle birlikte orta vadeli bir bakış açısı ve üç yıllık hedef ufkuyla belirlenmeye başlanmıştır (TCMB 2013: 17).

2008 Krizinin etkilerinin hafiflemesi ve ekonomik faaliyetlerdeki iyileşmeyi dikkate alan Merkez Bankası, 14 Nisan 2010 da para politikası “Çıkış Stratejisi”ni açıklamıştır. Ekonomik hayattaki canlanma ile birlikte para politikası çıkış stratejisinin etkisiyle 2010 yılı başında %10 üzerine çıkan enflasyon oranı, yılı %6,4 seviyesinde tamamlamıştır (TCMB 2013: 19). 2010 yılında hedeflenen enflasyonun tutturulmasında TCMB’nın zorunlu karşılık oranını yükseltmesi ve likidite miktarını düşürmesinin etkili olduğu söylenebilir (Cinel 2018: 94).

Türkiye’de 2011 yılından sonra esnek enflasyon hedeflemesine geçilmiştir. Tablo 4’de 2011-2015 dönemi hedeflenen ve gerçekleşen enflasyon rakamları verilmiştir.

Tablo 4: 2011-2015 Dönemi Hedeflenen ve Gerçekleşen Enflasyon Oranları (TÜFE)

Yıl	Enflasyon Hedeflemesi Türü	Hedeflenen Enflasyon (%)	Gerçekleşen Enflasyon (%)	Sapma
2011	Esnek Enflasyon Hedeflemesi	5,5	10,4	-4,9
2012	Esnek Enflasyon Hedeflemesi	5	6,2	-1,2
2013	Esnek Enflasyon Hedeflemesi	5	7,4	-2,4
2014	Esnek Enflasyon Hedeflemesi	5	8,2	-3,2
2015	Esnek Enflasyon Hedeflemesi	5	8,8	-3,8

Kaynak: TÜİK, TCMB

Dünya ekonomisindeki durgunluğa bağlı olarak tüketim ve talepteki azalma nedeniyle 2011 yılından sonra Türkiye ekonomisinde de durgunluk ortaya çıkmıştır. Tabloda 4’de görüldüğü gibi, 2011’de Merkez Bankasının %5,5 hedefine karşılık enflasyon %10,4 olarak gerçekleşmiştir. 2012-2015 dönemi %5’lik enflasyon hedefine karşılık, enflasyon 2012’de %6,2, 2013’de %7,4, 2014’de %8,2 ve 2015 yılında % 8,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde, hedef ile gerçekleşen enflasyon arasında sapmalar bulunsa da, Türkiye enflasyonu tek haneli rakamlara düşürmüştür.

Bu dönemde enflasyonla mücadelede para politikası ile birlikte maliye politikasının olumlu etkileri de görülmüştür.

2008 krizinde asıl önemli olanın mali dengenin sağlanması olduğundan hareketle kalıcı maliye politikaları ile müdahale edilmiştir. Türkiye’de harcama politikalarıyla birlikte vergi politikalarından faydalanılarak krizden çıkılmaya çalışılmıştır. Türkiye’de 2008 krizi sonrası uygulanan maliye politikaları 2010 yılı ile birlikte etkisini göstermiş ve kamunun mali dengesi disipline edilmiştir. Uygulanan maliye politikasının etkinliği, son dört yıl bütçe açığının %3’ün altında seyretmesini sağlamıştır. Bu durum AB için mali açık kriteri açısından Maastricht Kriterlerine de uygun hale gelmiştir (Göze Kaya ve Durgun Kaygısız, 2015: 188).

Tablo 5’de 1998-2015 dönemi bazı makro ekonomik göstergeler verilmiştir.

Tablo 5: 1998-2015 Dönemi Bazı Makro Ekonomik Göstergeler

Yıllar	Toplam Dış Borç (Milyon \$)	Kamu Harcamalarının GSYH'ye Oranı (%)	IMF'den Kredi Kullanımı (Milyon \$)	Kamu Açığı veya Fazlasının GSYH'ye Oranı (%)
1998	96351	21,7	388	-5,3
1999	103123	26,2	890	-8,5
2000	118602	27,4	4175	-7,8
2001	113592	32,8	14097	-11,8
2002	129601	32,2	22009	-11,2
2003	144179	30	24004	-8,6
2004	161160	24,4	21440	-5,3
2005	170780	21,7	14647	-1,2
2006	208006	22,2	10759	-0,7
2007	249932	22,7	7144	-1,6
2008	280878	22,3	8563	-1,8
2009	268886	26,3	9434	-5,3
2010	291861	24,8	7107	-3,6
2011	305544	22	4361	-1,4
2012	342407	22,5	2338	-1,9
2013	392984	22	1477	-1,1
2014	406015	21,2	1389	-1,1
2015	400503	21	1330	-1,1

Kaynak: <https://biruni.tuik.gov.tr/secilmisgostergeler> (7.2.2020)

Tabloda 5’de görüldüğü gibi 2001 krizi döneminde %11,8 olan Kamu açığının GSYH'ye Oranı 2007 yılında %1,6 seviyelerine kadar gerilemiştir. Ayrıca Kamu Harcamalarının GSYH'ye Oranı 2001 yılında %32,8 iken uygulanan politikalar sonucu sonraki yıllarda yaklaşık %22 seviyelerine ulaşmıştır.

2001 krizi sonrası kamu bütçe dengesinin gerçekleştirilmesi için büyük çaba sarf edilmiş ve kamu harcamaları/ GSYH oranı istikrar kazanmıştır. Fakat 2008 krizinin etkilerini azaltmak için 2009 yılında genişletici maliye politikasının uygulanması sonucu harcama artışları gerçekleşmiştir. 2010 yılında ise kamu harcamaları kısılmış, böylece enflasyon üzerindeki kamu baskısı azalmıştır (Yılmaz ve Arı 2013: 20). Bu dönemde bütçe dengesindeki iyileşme sonucu son yıllarda kamu açığının GSYH'ye Oranı %1,1 seviyelerine düşmüştür.

Türkiye’de uygulanan maliye politikası sonucu kamu açıklarının 2001-2007 yılları arasında azalması ile kamu bütçe disiplini sağlanmıştır. Bu durum Türkiye’de son otuz yılda yüksek seyreden enflasyonun azaltılmasında büyük bir öneme sahiptir (Yılmaz ve Arı 2013;22).

SONUÇ

Bir ülkede enflasyonun yüksek seyretmesi ekonomik büyüme ve kalkınmayı olumsuz etkilediği açıktır. Bu açıdan, ekonomilerde fiyat istikrarının sağlanması en önemli makro ekonomik amaçlardan biridir.

Enflasyonu ekonomik hayat için bir hastalık olarak değerlendirdiğimizde, kısa vadeli çözümler ilaç tedavisine benzer. Esas olan hastalığın nedenlerini bulup ortadan kaldırmaktır. Dolayısıyla Türkiye de enflasyonu kalıcı olarak ortadan kaldırmak için hangi politikaların uygulanması gerektiği enflasyonun nereden kaynaklandığının bilinmesiyle mümkün olacaktır.

Türkiye’de enflasyonun kaynağına ilişkin, döviz kurlarındaki hızlı artışların enflasyonu artırdığı (Demirgil 2019), vergiler, girdi fiyatları ve döviz kurları gibi faktörlerin maliyet enflasyonu oluşturduğu (Taban ve Şengür 2016), para arzında ki artışlar, dış kaynaklı gelişmeler ve ekonominin yapısal özellikleri (Kargı 2007) ve bütçe açıklarının uzun dönemde enflasyona neden olduğu (Oktayer 2010) söylenebilir.

Türkiye’de 1996-2015 döneminde enflasyon ile mücadelede ağırlıklı olarak para politikası güdülmüştür. 2002 yılından itibaren Merkez Bankası tarafından Enflasyon hedeflemesi rejimi uygulanmıştır. Bazı yıllar hedeflenen enflasyon yakalanmamış olsa da, enflasyon ile mücadelede büyük mesafeler kat edilmiş ve 2012 yılında Türkiye %6,2 ile dönemin en düşük ve tek haneli enflasyonunu görmüştür. Enflasyonun üç haneli olduğu yıllar düşünüldüğünde enflasyon hedeflemesi rejimi uygulamasının başarılı olduğu söylenebilir.

Türkiye’de enflasyonun kaynakları arasında döviz kurlarındaki artış yer aldığından, enflasyonla mücadelede başarı için döviz piyasası istikrarının sağlanması gerekir.

Ayrıca üretimde fiyat artışlarına neden olan ithal girdilerin ülke içerisinde üretimini sağlayacak bir üretim yapısı gerçekleştirilmelidir.

Türkiye de enflasyonu kalıcı olarak ortadan kaldırmak için arz ve talep cephesindeki yapısal sorunları çözmek ve üretimi artırmaya yönelik politikalar gütmek gerekir. Bu amaçla üretim ve arzın artırılması için, eğitim de mesleki yönlendirme erken başlamalı ve mesleki eğitime ağırlık verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Altay, B. ve Kurtaslan, T., (2011), Genel Ekonomi, Lisans Yayıncılık, İstanbul
- Akyazı, H. ve Ekinci, A., (2009), “Türkiye’de 2000 Sonrası Uygulanan Para Politikası Stratejilerinin Makroekonomik Performanslarının Değerlendirilmesi”, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 23 Sayı: 1, ss.345-362
- Bayraktutan, Y. ve Arslan, İ., (2009), “Türkiye’de Ekonomik İstikrarsızlık Kaynakları (1990-2008)”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), ss.199- 213
- Cinel, E.A., (2018), “Türkiye’de Enflasyon ve Enflasyon hedeflemesi”, Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(2), ss. 85-98

- Çelik, K., (2015), Makro İktisada Giriş, Celepler Matbaacılık Yayın ve Dağıtım, Trabzon
- Çelik, T., (2018), “Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Enflasyon İle İmtihani”, ASEAD, Cilt: 5, Sayı: 11, ss.133-140
- Demirgil, B., (2019), “Türkiye’de Enflasyonun Belirleyicileri Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma”, Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives, 7 (1), ss.13-21
- Ergun, T., (2013), Makro Ekonomiye Giriş, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Göze Kaya, D. ve Durgun Kaygısız, A., (2015), “2008 Küresel Krizi ve Sonrasında Türkiye’de Uygulanan Maliye Politikalarına Genel Bir Bakış”, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 11, Sayı 26, ss.171-194
- Karabıyık, İ ve Uçar, M., (2010). “Türkiye’de 1980 Sonrası Uygulanan IMF Destekli İstikrar Programlarının Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi”, Akademik İncelemeler Dergisi Cilt:5, Sayı:2, ss.37-58
- Kargı, V., (2007), “Enflasyon ve 1980–2005 Döneminde Türkiye’de Fiyat Artışları”, Maliye Dergisi, Sayı 152, Ocak- Haziran ss.60-80
- Korkmaz, Ö., (2017), “Enflasyon Oranını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama”, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:32, Sayı:2, ss. 109-142
- Oktar, S. ve Dalyancı, L., (2011), “Türkiye Ekonomisinde Para Politikası ve Enflasyon Arasındaki İlişkinin Analizi”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: XXXI, Sayı: II, ss. 1-20
- Oktayer, A., (2010), “Türkiye’de Bütçe Açığı, Para Arzı ve Enflasyon İlişkisi”, Maliye Dergisi, Sayı 158, Ocak-Haziran, ss. 431-447
- Özmen, M. ve Koçak, F.İ., “Enflasyon, Bütçe Açığı ve Para Arzı İlişkisinin ARDL Yaklaşımı İle Tahmini: Türkiye Örneği”, Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:16, Sayı:1, ss.1-19
- Parasız, İ., (2006), İktisadın Abc’si, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Selim, S. ve Ayvaz Güven, E.T., (2014), “Türkiye’de Enflasyon, Döviz Kuru Ve İşsizlik Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 1, ss.127-145
- Taban, S. ve Şengür, M., (2016), “Türkiye’de Enflasyonun Kaynağının Belirlenmesine Yönelik Ekonometrik Bir Analiz”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 47, Ocak-Haziran, ss. 47-64
- Takım, A., (2011), “Türkiye’de Para Politikası Stratejilerinin Fiyat İstikrarına Etkisi: Enflasyon Hedeflemesi Örneği”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 13, s.15-35

TCMB (2006), “Enflasyon Hedeflemesi Rejimi”, TCMB Bülteni, Ankara

TCMB (2013), “Enflasyon ve Fiyat İstikrarı”, TCMB Bülteni, Ankara,

Yamak, R., Küçükkale, Y. ve Tanrıöver, B., (2017), Genel Ekonomi, Celepler Basım Yayın ve Dağıtım, Trabzon

Yazıcıoğlu, Y., (2014), Türkiye Ekonomisi, Detay Yayıncılık, Ankara

Yılmaz, A. ve Arı, A., (2013), “ Gevşek Parasal Göstergeler ve Enflasyon Hedeflemesi Stratejisi Altında, Enflasyonla Mücadele: 2001-2011 Türkiye Deneyimi”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, Cilt XXXIV, Sayı I, ss. 11-31

İnternet Kaynakları

<http://www.tcmb.gov.tr>.

<https://biruni.tuik.gov.tr/secilmisgostergeler>